

IV.5. Postup zabezpečenia dezinfekcie studní, žúmp, obytných priestorov a odvozu zneškodnenia uhynutých zvierat a iných odpadov

Postup zabráneniu šírenia infekcie

- Zabezpečenie núdzového zásobovania obyvateľstva pitnou vodou bude vykonávané dopravnými prostriedkami na vopred určených odberných miestach vopred pripravenou technikou.
- Zabezpečiť maximálnu ochranu vodných zdrojov využívaných k verejnému zásobovaniu pitnou vodou.
- Pri zaplavení individuálnych vodných zdrojov povrchovou vodou nepoužívať na pitné účely. Vodu možno používať len po jej prevarení po dobu minimálne 10 minút varu.
- Odpady zhromažďovať v uzatvorených PE vreciach, odkladať na vyčlenené miesto a zabezpečiť odvoz na vopred určené miesto. Skladované miesta dezinfikovať.
- Pri manipulácií s odpadmi s rozkladajúcimi sa telami živočíchov musia byť použité ochranné pracovné pomôcky.
- Zaplavené potraviny vylúčiť z ľudskej konzumácie s výnimkou výrobkov balených v skle, plechoviciach, plastoch pokiaľ sú neporušené ich obaly a uzávery.
- Podľa situácie vykonať dennú dezinfekciu priestorov, kde sú hromadne ubytovaní ľudia zo zaplavených oblastí.
- Po záplavách individuálnych vodných zdrojov povrchovou vodou po jej opadnutí si musia majitelia vodných zdrojov zabezpečiť dôkladné a opakované vyčerpávanie vody zo studní, následné mechanické vyčistenie studní vrátane okolia (najmenej do vzdialenosti 10 m od studne). Po mechanickom vyčistení je potrebné vykonať opakovanú dezinfekciu studní chlórnanom sodným (SAVO) a požiadať ÚVZ Bojnice o laboratórne vyšetrenie pitných vôd.
- V prípade zistenia infekčných ochorení sú povinní zdravotnícki pracovníci ich okamžite hlásiť na ÚVZ Bojnice .

Postup zabezpečenia dezinfekcie studní:

- Pokiaľ pri záplavách a iných havarijných situáciách nedošlo k havárii vodovodu, naďalej zabezpečovať nepretržitú dodávku vody do zaplavenej časti obce s dôsledným a účinným chlórovaním vody na hornej hranici normy (0,3 mg/l).
- V prípade zaplavenia vodných zdrojov verejných vodovodov uplatniť zákaz užívania vody pre pitné účely. (To isté platí pre zdroje individuálneho zásobovania vodou – verejné a súkromné studne).
- Až do odstránenia havárie a ukončenia asanácie znehodnotených vodných zdrojov zabezpečovať núdzové zásobovanie dovozom (prísunom) nezávadnej pitnej vody z iného haváriou nepostihnutého vodného zdroja. K preprave vody môžu byť použité iba účelové prostriedky.
- Havarované vodné zdroje a vodovodné zariadenia po opadnutí vody asanovať a postupne uviesť do prevádzkyschopného stavu. V obciach s individuálnym zásobovaním vodou prioritne vykonať asanáciu najmenej postihnutých zdrojov, čím sa zabezpečí najnutnejšie množstvo vody pre obyvateľstvo a ukončí ekonomicky nákladný dovoz vody.

Dezinfekcia studní:

- Mechanické vyčistenie studne a jej okolia od naplavenín,
- Čerpanie obsahu studne až do odstránenia zákalu,
- Chlórovanie vody chlórovým vápnom, alebo chloramínom pri použití 4-20 g na 1 m³ vody podľa stupňa znečistenia. Roztok chlóru nechať pôsobiť 24 hodín. Po tejto dobe treba vodu vyčerpať. Pri poklese chlóru na hodnotu 0,3 mg/l možno vodu s prihliadnutím k na výsledok overenia akosti používať na pitie.
- V domácich vodárňach treba po uplynutí 24 hodín vodu z dezinfikovaného vodného zdroja prečerpať cez celý systém až do poklesnutia koncentrácie zostatkového chlóru na hodnotu 0,3 mg/l Cl₁. Potom je možné celý systém dať do užívania pri zabezpečení dochlórovania na koncentrácie 0,3 mg/l Cl₁.
- Asanácia verejných vodovodov pri haváriách sa bude vykonávať podľa osobitných opatrení prevádzkovateľa (VaK) vypracovaných pre prevádzku vodovodu za mimoriadnych udalostí a pri haváriách. Opatrenia musí odsúhlasiť orgán štátnej zdravotnej správy. Počas asanácie treba v infiltračnej oblasti likvidovať všetky zdroje znečistenia a vykonať dôsledné vyčistenie a účinnú dezinfekciu postihnutých vodovodných objektov.
- Spôsob asanácie pri kontaminácii vody chemickými látkami závisí od charakteru znečistenia.
- O prípustnosti použitia vody na pitné účely po vykonanej asanácii rozhoduje orgán štátnej zdravotnej správy na základe laboratórneho overenia jej akosti.

Dezinfekcia pitnej vody:

- Uprednostňovať SAVO - pripraviť v koncentrácii 9 ml SAVA na 1 m³ vody /zarobiť do vody / o objeme 5-10 l a rovnomerne krhľou skrúpať hladinu vody a nechať pôsobiť cca 20-60 minút a môže sa voda používať.
- Môže sa používať aj Chloramín B pri masívnom zasiahnutí studne podľa možností vyčerpať znehodnotenú vodu zo studne, vykonať hrubú dezinfekciu v množstve 50 g chloramínu na m³ vody, nechať pôsobiť 12 hod., obsah studne vyčerpať a vykonať následne dezinfekciu a to 15 g Chloramínu na m³ vody a nechať pôsobiť 20 minút a voda sa môže používať.

Pri zabezpečovaní zásobovania pitnou vodou cisternami je požiadavka vykonania dezinfekcie cisterny pred naplnením a následne vykonať dezinfekciu obsahu cisterny 15 g Chloramínu B na m³ vody.

Postup pri asanácii životného prostredia:

- likvidácia uhynutých zvierat,
- zdroje zásobovania vodou,
- sklady potravín, závady hromadného stravovania, potravinárske závody,
- byty a ich príslušenstvo,
- školy, zdravotnícke zariadenia a ostatná vybavenosť,
- terén v extraviláne.

Asanácia a dezinfekcia jednotlivých objektov a bytov:

- potravinárske zariadenia
- bytový fond
- zdravotnícke zariadenia
- detské jasle, materské škôlky a školské zariadenia

- ostatné zariadenia

Postup vyčistenia a dezinfekcie:

Priestory objektov mechanicky vyčistiť od znečistenia, odstrániť anorganické i organickému rozkladu podliehajúce znečisťujúce látky. Po umytí priestorov možno pristúpiť k priestorovej dezinfekcii.

U objektov potravinárskych, školských, zdravotníckych zariadení a bytového fondu je potrebné zabezpečiť po mechanickej očiste a umytí vybielenie roztokom chlóróvého vápna.

Príprava roztoku z chlóróvého vápna – na 1 liter vody 20 Dkg chlóróvého vápna – do vedra o obsahu 10 l je potrebné rozpustiť 2 kg chlóróvého vápna.

Priestorovú dezinfekciu podláh, dvier a ostatných zariadení predmetov vykonať 2-3% roztokom chloramínu B, nechať pôsobiť do zaschnutia. Po vykonanej dezinfekcii predmety umyť čistou vodou.

Pokyny pre domácnosti

PITNÁ VODA

- Na pitie a varenie zásadne používať len vodu, ktorej zdravotná nezávadnosť je spoľahlivo overená.

V prípade znehodnotenia zdrojov pitnej vody zabezpečujú RÚVZ v Slovenskej republike aj naďalej **bezplatné** vyšetrenie vzoriek pitnej vody z individuálnych zdrojov **v oblastiach, kde nie je verejný vodovod.**

Voda z vlastnej studne

Ak bola studňa priamo zaplavená, vodu z nej nepoužívať na pitie ani na varenie, kým sa nevykoná sanácia a nebude známe, že výsledky rozboru vody sú vyhovujúce.

Ak bývate v oblasti postihnutej povodňou, nie ste napojení na verejný kontrolovaný vodovod a máte len vlastnú studňu, dajte si preveriť kvalitu vody v tejto studni uskutočnením chemického a mikrobiologického vyšetrenia a to aj vtedy, ak Vaša studňa priamo zaplavená nebola. Pokiaľ nebudete vedieť výsledok vyšetrenia, na pitie a varenie používajte len vodu z overených vodných zdrojov, predovšetkým však vodu balenú.

Postup pri sanácii vlastných (individuálnych) studní:

Sanáciu je účelné uskutočniť až po stabilizácii vodného režimu v postihnutej oblasti, po vykonaní vyčistenia okolia studne a po jej stavebno-technickom zabezpečení.

Mechanická očista a dezinfekcia studne sa uskutočňuje vždy za prítomnosti najmenej 3 osôb a to pre prípad potreby poskytnutia prvej pomoci osobe zostupujúcej do studne.

Základný postup:

- Mechanicky očistiť a tlakovou vodou umyť vonkajšie steny studne a tiež aj čerpacie zariadenie od nánosov bahna a opraviť poklop studne.
- Otvoriť studňu a úplne vyčerpať z nej vodu.
- Vykonať kontrolu vnútorného ovzdušia studne spustením zapálenej sviečky až na dno studne. V prípade bezkyslíkatého prostredia sviečka zhasne, v prípade výskytu metanu dôjde k oživeniu intenzity plameňa.
- Po dôkladnom mechanickom očistení vnútorných stien studne, čerpacieho zariadenia i dna studne očistené plochy dôkladne opláchnuť čistou vodou a vodu úplne odčerpať.
- Umyť vnútorné steny studne dezinfekčným prostriedkom. Pracujeme pritom zásadne v rukaviciach. Dezinfekčný roztok nechajte na umytých stenách pôsobiť podľa návodu.
- Po opláchnutí vnútorných stien studne čistou vodou túto vodu znovu odčerpáme, odstránime kalom zanesený povrch dna studne a vymeníme ho novým vhodným materiálom (čistý štrk, hrubozrnný piesok). Zároveň necháme studňu naplniť vodou a ak je voda stále kalná, ďalej pokračujeme v jej opakovanom čerpaní až do vymiznutia zákalu.
- Poslednou fázou sanácie studne je uskutočnenie dezinfekcie vody. **Vždy treba rešpektovať návod na použitie.** Potrebu celkového množstva prípravku na dezinfekciu vždy vypočítajte podľa výšky vody v studni, pričom potrebnú dávku prípravku rozriedte v kropiacej konvi a roztokom pokropte priamo hladinu vody,

ako aj vnútorný povrch stien studne. Ak máte vo Vašom dome zriadený samostatný domáci vodovodný systém, napojený na vlastnú studňu (s dárlingom a pod.), vodu zo systému úplne vypustíte. Potom napustíte do neho vodu z Vašej studne s obsahom dezinfekčného prípravku tak, že táto voda pretečie celým systémom a plynule cez všetky vodovodné kohútiky vo Vašom dome. Prípravok je potrebné nechať pôsobiť cca 8 hodín.

- Až po vykonaní dezinfekcie je možné odobrať vzorky vody k laboratórnej kontrole.

POTRAVINY

Zaplavené poľnohospodárske plodiny

- Všetky poľnohospodárske plodiny, ktoré boli zaplavené povodňovou vodou, kalmi a bahnom, treba považovať za zdraviu škodlivé. Tieto plodiny, i keby boli len čiastočne zaplavené a keby ďalej rástli, v žiadnom prípade bez posúdenia príslušného orgánu verejného zdravotníctva (RÚVZ) **nikdy** nekonzumujte. O ich použití na kŕmenie zvierat musí rozhodnúť miestne príslušná regionálna veterinárna a potravinová správa. Krátkodobo zaplavená koreňová zelenina a zemiaky sa môžu použiť po dôkladnom očistení, umytí a varení /najmenej 30 minút/, najskôr však po troch týždňoch po skončení záplav.
- Ovocie na stromoch a kríkoch, ktoré nebolo povodňovou vodou priamo dotknuté, možno jesť po dôkladnom umytí pitnou vodou.

Zaplavené potraviny

- Zaplavené konzervy dôkladne vyčistiť – umyť v čistej vode so saponátom, potom v roztoku dezinfekčného prostriedku a opláchnuť čistou vodou. Neoznačené a silne znečistené konzervy a konzervy s veľmi poškodeným obalom je potrebné zlikvidovať.
- Nejedzte potraviny zaplavené povodňovou vodou, kalom a bahnom, s výnimkou potravín hermeticky balených v skle, kovových obaloch, vrátane potravín hermeticky uzatvorených v tuhých plastových obaloch, pokiaľ nejavia známky poškodenia resp. porušenia zmien ich vonkajšieho vzhľadu, čitateľnosti ich etikiet, tvarových deformácií a iných možných porušení originality balenia takýchto potravín. Povodňou zasiahnuté hermeticky balené potraviny je však potrebné pred ich opätovným použitím očistiť a dezinfikovať. Nemožno používať potraviny so zjavne poškodenými papierovými etiketami, resp. ktoré sú úplne bez etikiet.

Nekonzumujte ani chladené či mrazené potraviny, najmä vtedy, ak v dôsledku znefunkčnenia chladiaceho alebo mraziaceho zariadenia:

- javia také zmeny vlastností postihnuteľných zmyslami, ktoré vylučujú ich ďalšie použitie pre účely ľudskej výživy (zápach, zmeny konzistencie, farby, a pod.),
- trvanie do 3 hod. - potraviny (chladené, mrazené) možno považovať za neškodné, ak ich teplota nepresiahla 6 stupňov Celzia,
- trvanie viac ako 3 hod. – chladené potraviny musia byť laboratórne vyšetrené a rozhodnutie o konzumovateľnosti sa vykoná na základe výsledkov uvedeného vyšetrenia,
- viac ako 12 hod. – mrazené potraviny okamžite použiť na ďalšie spracovanie, nie je prípustné ich opätovné zmrazenie.

Zákaz konzumovania v primeranej miere platí taktiež pre všetky ďalšie nasledujúce potraviny, ak boli v priamom styku so záplavovou vodou, bahnom, kalom:

- akékoľvek otvorené balenia potravín, vrátane neotvorených v papierovom obale alebo s viečkom z voskového papiera, s netesniacim plastovým viečkom najmä vtedy, ak obsahujú majonézy a dresinky
- vrecúškové balenia korenín, bylín a čajov
- múky, obiloviny, cukor, kávu vo vrecúškach i vo vreciach
- všetky potraviny v papierových, látkových a celofánových obaloch, aj v prípade, ak by vyzerali ako suché a neporušené (napr. soľ, cereálie, cestoviny, ryža, sušienky, crecry, čokoláda, bonbóny, a pod.)

Ak máte akékoľvek pochybnosti o bezchybnosti potraviny, obráťte sa na príslušný regionálny úrad verejného zdravotníctva a v prípade zdravotných ťažkostí (bolesti brucha, hnačka, teploty) už po prvých príznakoch navštívte Vášho lekára. Počiatočné ľahké príznaky nikdy nepodceňujte!

OBYTNÉ BUDOVY A BYTY

Zásady vysušania domu alebo bytu:

- Urobte v miestnostiach prievan otvorením okien a dverí,
- Ak je možné, použite ventilátory a teplovzdušné zdroje,
- Buďte však opatrní pri používaní benzínových teplovzdušných agregátov vo vnútri domu alebo bytu – môžete sa priotráviť splodinami (kysličník uhoľnatý!!).

Upratovanie a dezinfekcia domu alebo bytu:

- Odstráňte všetko bahno a nečistoty z povrchov mechanickým očistením a dôkladným umytím vodou.
- Odstráňte akýkoľvek zvlhnutý interiérový materiál – tapety a všetko, čo samo odpadáva (napr. omietky na stenách).
- Než začnete s dezinfekciou akéhokoľvek povrchu, zoznámte sa dôkladne so spôsobom riedenia použitého dezinfekčného prostriedku podľa návodu na obale,
- Najprv si natiahnite gumové rukavice.
- Nábytok, podlahy, steny, nádoby (riadi), dopravné prostriedky dezinfikujte vhodným dezinfekčným prostriedkom a nechajte pôsobiť podľa návodu.
- Dezinfikované predmety prichádzajúce do styku s potravinami nezabudnite opláchnuť pitnou vodou, rovnako napr. aj hračky.
- Pre zlepšenie stavu pôdy v okolí budov, zníženia zápachu a dezinfekcii je možné plošne použiť nehasené vápno. V záhrade je vhodnejšie zlikvidovať aj nestabilné podmyté stromy, ktoré sa môžu neočakávane vyvrátiť. Povodňou zaliate rastliny je vhodné postriekať vodou.

Čistenie a dezinfekcia šatstva a bielizne

- Najprv si natiahnite gumové rukavice.
- Znečistené odevy, bielizeň a textilie očistiť a vydezinfikovať, pozor však na bieliace účinky dezinfekčných prostriedkov. Silne znečistenú bielizeň namočte na 1 hodinu do 3% roztoku chloramínu B alebo na 8 hodín do roztoku SAVO /1 liter SAVO do

9 litrov vody/. Prádlo podľa možnosti vyvariť na 90oC po dobu 10 minút a následne vyprať za použitia pracieho prášku.

- Cennejšie šatstvo, ktoré nie je vhodné dezinfikovať, vysušte, vykartáčujte a nechajte vyčistiť v profesionálnej čistiarni.

ODPADY

Vznikajúce odpady počas likvidácie následkov povodní je potrebné vždy prísne separovať a likvidovať tak, aby v neskoršom období nedošlo k vzniku a šíreniu infekčných chorôb. Nepripustné je nekontrolované zasypávanie vzniknutých priehlbín, rigolov a jám netriedeným domovým odpadom, odpadom potravinárskeho charakteru, uhynutými zvieratami a tiež biomasou /tráva, konáre, listie, ktorá neskoršie zhnije a pôda sa prepadá/.

Postup pri likvidácii jednotlivých druhov odpadov

- Organické odpady a odpady potravinárskeho charakteru ukladať a zhromažďovať do vyznačených kontajnerov.
- Uhynuté zvieratá a potraviny živočíšneho pôvodu znehodnotenú povodňami odvázať do spaľovni alebo likvidovať iným spôsobom podľa pokynov štátnej veterinárnej správy. V záplavových oblastiach nie je prípustné /je zakázané/ zakopávanie uhynutých zvierat a znehodnotených potravín živočíšneho pôvodu do zeme vo väčších množstvách. Malé množstvá je možné na vhodnom mieste zakopať do hĺbky cca 0,6-1,0 m /mimo ochranných pásiem studní, aspoň 50 m od domu, najlepšie pod obcami a pod studňami/. Pred zasypaním hlinou posypať vápnom alebo mletým vápnom.
- S odpadmi a rozkladajúcimi sa telami živočíchov sa smie manipulovať len pomocou ochranných a pracovných pomôcok (ochranné pracovné odevy - plastové alebo gumené rukavice, obalové materiály - plastové vrecia, potrebné nástroje - vidly, háky a pod.
- Obsah žump a čistiacich zariadení je potrebné pred dezinfekciou odčerpať a vyviezť na ČOV. Pozostatky po odpadoch je možné dezinfikovať chlórovým vápnom /1 kg vápna na 1 m³ obsahu žumpy/.